

Yapı Dünyası

ISSN 1300-977X

AYLIK MESLEKİ BİLİM TEKNİK HABER DERGİSİ ARALIK 2010/177

www.yapidunyasi.com.tr

AMBARLI FUELOİL SANTRALI 4. VE 5. ÜNİTELERİNİN ÇİFT YAKITLI KOMBİNE ÇEVİRİM SANTRALINA DÖNÜŞTÜRÜLMESİ VE YENİLENMESİ PROJESİ

PROKON MÜH.
VE MÜŞ. A.Ş.

EKON END. İNŞ.
VE TİC. A.Ş.

Geleneksel Konutun Korunmasında Günümüz Kullanıcı Tutumlarının Değerlendirilmesi : Bursa Örneği

Dr. Z. Sevgin PERKER

Prof. Dr. Nilüfer AKINCITÜRK

Uludağ Üniversitesi, Mühendislik Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü

Özet

Toplum ile yapı fiziksel çevrenin tarihin tüm dönemlerinde güçlü bir ilişki içinde olduğu görülmektedir. Toplum değiştikçe içinde bulunduğu fiziksel çevreyi değiştirmekte, değişen fiziksel yapı ise yeniden ait olduğu toplumu etkilemekte, yönlendirmekte ve değiştirmektedir. Yapılı fiziksel çevrenin en önemli unsurları olan geleneksel konutlar da üretildikleri dönemde içinde buldukları toplumun sosyal, kültürel ve ekonomik yapısının, teknoloji düzeyinin, yaşam biçimi ve felsefesinin, estetik kaygılarının, doğa – yapı ve yapı – insan ilişkilerinin sonucu olarak oluşmuşlardır. Bu nedenle de yerel, ulusal ve evrensel ölçekte, kültürel miras olarak korunmaları gerekmektedir. Geleneksel konutların korunması ise günümüzde söz konusu konutların içlerinde yaşayan kullanıcıların sosyal, kültürel, ekonomik yapıları ve bu yapılarla bağlı olarak sergiledikleri tutumlar ile yakından ilişkilidir. Bu çalışmanın amacı; günümüz geleneksel konut kullanıcısının sosyal, kültürel, ekonomik yapısının ve geleneksel konut korumaya ilişkin tutumlarının belirlenmesi ile geleneksel konut korumada kullanıcının rolünün örnek bir yerleşim üzerinde irdelenmesidir.

Anahtar Kelimeler: Geleneksel Konut, Koruma, Günümüz Kullanıcısı, Kullanıcı Tutumları, Derinlemesine Mülakat

Giriş

Tarihsel, kültürel ve yapısal anlamda değer taşıyan geleneksel konutların her geçen gün, çeşitli nedenler ile yıprandığı ve yok olma tehlikesi ile karşılaştıkları görülmektedir. Oysa günümüze kadar ulaşan ve evrensel kültür mirasının önemli parçaları olan geleneksel konutların korunmaları ve geleceğe aktarılması gerekmektedir. Korumanın ilk basamağını yıpranmayı meydana getiren nedenleri tanımak oluşturmaktadır. Geleneksel konut çeşitli nedenler ile yıpranmakta, ancak kullanıcı davranışı fiziksel yıpranmanın derecesi ve hızı üzerinde fazlasıyla etkili olmaktadır. Bir diğer ifade ile geleneksel konutun korunmasında kullanıcısının sosyal, kültürel ve ekonomik yapısı ile korumaya ilişkin tutumları büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda bu çalışmanın amacı; günümüz geleneksel konut kullanıcısının sosyal, kültürel, ekonomik yapısının ve geleneksel konut korumaya ilişkin tutumlarının belirlenmesi ile geleneksel konut korumada kullanıcının rolünün örnek bir yerleşim üzerinde irdelenmesidir.

Geleneksel Konut Korumada Ulusal Sosyokültürel Koşullar ve Kavramsal Çerçeve

Çağlar boyunca toplum ile fiziksel yapı arasında güçlü bir ilişki olagelmıştır. Toplum değiştikçe fiziksel yapıyı değiştirmekte, değişen fiziksel yapı

ise yeniden dönerek toplumu değiştirmektedir. Geleneksel konut; üretildiği dönemde içinde bulunduğu toplumun sosyal, kültürel ve ekonomik yapısının, teknoloji düzeyinin, yaşam biçimi ve felsefesinin, estetik kaygılarının, doğa – yapı ve yapı – insan ilişkilerinin bir sonucu olarak oluşmuştur. Bu nedenle korunması gerekmektedir. Geleneksel konut ve geleneksel konutlardan oluşan kent dokuları, insan ölçeğindeki mekânsal ve kentsel yapıları ile toplumun sosyal bağlarını güçlendirmekte, insanın çevresi ile olan sosyal bağının sürmesini sağlamaktadır. Söz konusu özellikleri nedeniyle geleneksel konut ve dokuların korunması gerekmektedir (Arabacıoğlu ve Aydemir 2007, Mazı 2009). Toplumda görülen sosyal ve ekonomik değişim yeni eylemler oluşturmakta, oluşan yeni eylemler yeni işlevlerin doğmasına neden olmakta, buna bağlı olarak yapı gereksinimi artmaktadır. Bu oluşumların sonucunda geleneksel konutta bilinçsiz müdahale ve ekler görülmekte kimi kez de yeni işlevlere yanıt vermeyen konut bakımsız bırakılmakta – terk edilmektedir. Terk edilen konutlar kira konutları olarak kullanılmaya başlanmakta, kullanıcı yapısı değişmektedir (Arabacıoğlu ve Aydemir 2007). Çeşitli nedenler ile el değiştiren geleneksel konutların yeni kullanıcıları ile özgün kullanıcıları arasında sosyokültürel ve ekonomik özellikler bakımından farklılıklar bulunmaktadır. Özgün kullanıcı ile geleneksel konut arasında duygusal bir bağ söz konusu olduğundan, kullanıcısı değişen konutta aidiyet duygusu geri planda kalmaktadır. Sosyal yapıdaki değişim aynı zamanda; konutun mekânsal kullanımının, konut içi donatı elemanlarının ve üretim araçlarının da değişmesi anlamına gelmektedir (Dalkılıç 2008).

Geleneksel konut, geleneksel geniş ailenin yaşam alanı olarak üretilmiştir. Günümüzde aile yapısı değişmiş, geleneksel geniş aileden çekirdek aileye dönüşmüştür. Çoğunlukla geleneksel konutun ilk sahibinin vefatının ardından mirasçılar arasında çeşitli nedenler ile anlaşmazlık çıkmakta, sonuçta yapı ya terk edilmekte ya da kira konutu olarak kullanımı gündeme gelmektedir. Terk edilmiş konut tamamen ücretsiz bir kullanım ile ikinci kullanıcılar tarafından kullanılmakta, kira konutunun ise genellikle bakımsızlık nedeni ile değeri düşmektedir. Her iki durumda da konutu kullanacak olan ikinci kullanıcılar; sanayileşen kente yeni göçmüş, konuta ve çevresine yabancı olan, daha önce orada yaşamadığından gelenek-

sel konut ve çevresi ile ilgili anıları oluşmamış ve uzun süre de orada yaşamayacak olan çoğunlukla da alt gelir grubuna mensup kullanıcılarıdır. Konuta ve çevreye yabancı olma, bir diğer deyişle aidiyet duygusunun zayıflığı ile sahiplenmeme, uzun süreli yaşanmayacağı için konuta ve çevresine önem vermeme, alt gelir grubuna mensup olma, bir diğer deyişle karşılanması gereken öncelikli gereksinimlerinin konutun bakımı olmaması sonucunda ikinci kullanıcıların da konutun yıpranma sürecini hızlandırdıkları görülmektedir.

Sanayileşme, hızlı kentleşme ve nüfus artışına bağlı olarak gerçekleşen düzensiz ve plansız yapılaşma geleneksel konut ve geleneksel konutlardan oluşan tarihi çevreler üzerinde de bir baskı oluşturmaktadır (Arabacıoğlu ve Aydemir 2007). Hızlı kentsel gelişme, özellikle getirdiği ekonomik değerler nedeniyle geleneksel konut dokularının korunmaları üzerinde baskı yapar niteliktedir (Mazı 2009). Kentlerde sanayileşme ve kentleşme olgularının neden olduğu demografik hareketler (nüfus artışı) ilk etkilerini tarihi kent parçalarında göstermeye başlamıştır. Sanayileşme ile bağlantılı olarak, sıklıkla sanayileşmenin getirdiği yeni iş olanakları nedeniyle kentlere yönelik göçlerin arttığı görülmektedir (Mazı 2009).

Aile büyüklüğü, kiracı / ev sahibi olma durumu, iş yaşamına katılma, siyasi katılım, eğitim düzeyi gibi olgular kullanıcıların sosyal yapılarını, tarihsel - kültürel doku ve mekânların önemini anlama, geleneksel dokular ve mekânların kullanım şekline uyum gösterme ya da uyum sağlamayı isteme, kentsel dokunun ve mekânın yerel özelliklerinin korunması gerektiğini kabul etme, çevrenin anlamsal özelliklerini kavrama, bilme ve korunmasını sağlama durumları ise kullanıcıların kültürel yapılarını tanımlamaktadır (Uğur ve Giritlioğlu 2006). Kullanıcıların kültürel yapı özellikleri, geleneksel konuta, söz konusu konutlardan oluşan kentsel dokuya ve ilgili yaşam şartlarına uyum sağlama durumlarını etkilemektedir (Uğur ve Giritlioğlu 2006).

Toplumun önemli bir bölümünün geleneksel konutun kültürel ve sosyal değerlerimizi yansıtan bir araç olarak görmediği, söz konusu konutu geleceğe doğru aktarılması gereken bir miras olarak algılamadığı bilinmektedir (Arabacıoğlu ve Aydemir 2007). Eğitim düzeyi, tarihi çevrenin ve onu oluşturan geleneksel konutların korunup yaşatılması için oluşturulacak sosyal organizasyonlara kullanıcıların katılım ve katkı sunma duru-

munu etkilemektedir (Uğur ve Giritlioğlu 2006). Geleneksel konut kullanıcılarının kültür varlığı, koruma, onarım, kamu yararı konularındaki duyarlılıkları yeterli değildir (Ömeroğlu 2006). Ayrıca korumacılığın nesnel olarak sağlayacağı toplumsal yararın tüm boyutları ile kullanıcılara aktarılmamasından kaynaklanan bir bilinç eksikliği söz konusudur (Meşhur 1999).

Konut kullanıcıları, konutlarında çağdaş konfor koşullarının sağlanmasını ve koruma kapsamında gerçekleştirilecek uygulamaların hızla sonuçlandırılmasını istemektedir (Arabacıoğlu ve Aydemir 2007). Korumaya halk katılımı sağlanamaması nedeniyle kullanıcılar kendi isteklerinin göz önüne alınmadığı, değerlendirilmediği uygulamaları benimsememekte ve söz konusu uygulamalara bu nedenle sahip çıkmamaktadırlar (Meşhur 1999). Benzer nedenler ile pek çok geleneksel konut kullanıcısı geleneksel konutun korunması konusunda alınmış ve alınmakta olan yasal kararlara tepki duymaktadır (Arabacıoğlu ve Aydemir 2007).

Korumada çalışacak insan kaynağının yeterli olmadığı, koruma alanında çalışan uzmanların önemli bir bölümünün malzeme koruma konusunda eğitim almadıkları bilinmektedir (Ömeroğlu 2006, İpekoğlu ve Böke 2002, Perker 2010).

Araştırma Alanı ve Araştırma Yöntemi

Geleneksel konut dokusu bakımından oldukça zengin bir coğrafya tanımlayan Anadolu'nun sözü edilen konutlar bakımından önem taşıyan yerleşimlerinden biri Osmanlı'nın ilk başkenti olan Bursa'dır. Osmanlı dönemi konutlarının tarihsel olarak en eskilerinin ve zengin örneklerinin bulunduğu Bursa kenti araştırma kapsamında örnek yerleşme olarak seçilmiştir. Çalışma kapsamında geleneksel konutlar ve korunmaları konusunda ortaya konan ulusal sosyokültürel koşulların Bursa kenti açısından geçerliliklerinin irdelenmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda Bursa'nın kentsel ve kırsal alanından seçilen geleneksel konutların kullanıcıları ile derinlemesine mülakat yöntemi kullanılarak görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Araştırma kapsamında veri elde etme yöntemi olarak derinlemesine mülakat tekniği benimsenmiş ve kullanıcılar ile derinlemesine mülakat yapılması için bir görüşme formu oluşturulmuştur. Bilindiği gibi derinlemesine mülakat sosyal bilimlerde, özellikle de sosyoloji alanında en sık kullanılan araştırma yöntemlerinden biridir. Özellikle

20. Yüzyılın son çeyreğinde pek çok sosyal bilim alanında etkili bir veri toplama yöntemi olarak değerlendirilen derinlemesine mülakat ile bireylerin araştırılan konu hakkındaki deneyimlerine, tutumlarına, görüşlerine, şikayetlerine, duygularına ve inançlarına ilişkin bilgi elde etmek olanaklıdır. Derinlemesine mülakatın diğer veri toplama yöntemlerine göre en önemli üstünlüğü ise günlük etkileşim ve iletişim sürecinde oluşabilecek hataları en aza indirmesindedir.

Veri toplama aracı olarak bir görüşme formu geliştirilmiştir. Görüşme formu ile veri toplama yöntemi araştırma problemi ile ilgili tüm boyutların ve soruların kapsanmasını güvence altına almak üzere tercih edilmiştir. Geliştirilen görüşme formu; araştırma amacına yönelik olarak geleneksel konutun kullanıcılarına ilişkin bilgiler, konutun mevcut durumuna ve içindeki güncel yaşantıya ilişkin bilgiler, konutun onarım durumuna ilişkin bilgiler ile kullanıcının içinde yaşamakta olduğu geleneksel konuttan ve söz konusu konutun korunmasından duyduğu memnuniyet düzeyine ilişkin bilgileri içerecek şekilde hazırlanmıştır.

Bulgular

Sosyal, kültürel, ekonomik, teknolojik değişmeler tarihin tüm dönemlerinde fiziksel yapılanma üzerinde doğrudan etkili olagelmıştır. Sosyokültürel ve ekonomik yapı fiziksel yapının oluşmasında ne denli etkili ise değişmesinde de o denli etkili olmaktadır. Ülkemizin özellikle 1950 sonrası yoğun bir şekilde yaşadığı sanayileşme ve kentleşme hareketleri toplumsal yaşantının çeşitli boyutları ile değişmesine neden olmuş, söz konusu değişme geleneksel konut kullanıcısının gereksinim ve isteklerinde farklılaşmalar oluşmasını beraberinde getirmiştir. Geleneksel konutun oluşumunda olduğu gibi korunmasında da konut kullanıcısının sosyokültürel ve ekonomik yapısı ile geleneksel konutun korunmasına ilişkin tutum ve görüşleri büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda bu bölümde; Bursa'daki geleneksel konut kullanıcılarının sosyokültürel ve ekonomik yapısının ortaya konmasına, geleneksel konut ile koruma hakkındaki tutum ve görüşlerinin tespit edilmesine yönelik olarak gerçekleştirilen derinlemesine mülakatın sonuçlarına ve kısa bir değerlendirmesine yer verilmektedir.

Bursa'da geleneksel konut kullanıcıları ile yapılan derinlemesine mülakatın sonucunda aşağıdaki veriler elde edilmiştir:

Geleneksel konut kullanıcılarının çoğunluğunun orta ve orta alt gelir düzeyine sahip oldukları, eğitim durumlarının, birkaç istisna dışında, ilköğretim düzeyinde olduğu, erkek kullanıcıların çoğunlukla serbest meslek sahibi olduğu, kadın kullanıcıların ise çoğunluğunun ev hanımı olduğu görülmüştür.

Yapılan görüşmelerde; geleneksel konutların kullanıcılarına çoğunlukla miras kaldığı, geleneksel konutların yapıldığı dönemdeki yaşantının geleneksel geniş aile yaşantısı olduğu, günümüzde konutlarda çekirdek aile yaşantısının sürdürüldüğü, ancak bazı konutlarda çekirdek ailenin yanı sıra aile büyüklerinin de yaşamaya devam ettiği sonucuna varılmıştır.

Görüşme yapılan kullanıcıların yaşantılarını; hem komşuluk ve akrabalık ilişkilerinin sıklıkla sürdürülmesi, kahveye gidilmesi gibi geleneksel olarak nitelendirilebilecek eylemler ile hem de televizyon izleme gibi güncel gereksinimlerin karşılanması ile sürdürdüklerini, bu anlamda kullanıcıların kendilerini hem geleneklerine bağlı hem de çağdaş yaşama katılmayı arzu eden bireyler olarak tanımladıkları tespit edilmiştir.

Görüşme kapsamında geleneksel konut kullanıcılarına konut içi mekânsal kullanıma yönelik sorular da yöneltilmiştir. Görüşmelerin sözü edilen sorulara verilen yanıtlar açısından irdelenmesi ile; konut içi mekânsal kullanımda özgün kullanıma göre değişiklikler olduğu; özgün durumunda çok işlevli olan ve çekirdek ailenin evi niteliği taşıyan geleneksel konut odasının; oturma odası, misafir odası, yatak odası gibi uzmanlaşmış mekânlara dönüştüğü, ancak bazı konutlarda çok işlevli oda kullanımının halen sürdürüldüğü, konut içi kullanım değişikliklerinin donatı elemanlarını da farklılaştırdığı, sedirlerin yerini koltukların, yer sofrasının yerini masanın aldığı, ancak bir yandan özgün donatı elemanlarının da kullanımının sürdürüldüğü yönünde saptamalar yapılmıştır.

Yapılan görüşmelerde konutların çoğunda kullanıcı eliyle, uzmanlara danışılmadan bazı fiziksel değişikliklerin yapıldığı, kullanıcıların söz konusu değişiklikleri onarım olarak değerlendirdiği, kullanıcıların onarım olarak nitelendirdiği çalışmalar kapsamında; kullanıcı eliyle eleman ve malzeme yenileme, ıslak hacimlerin yapı içine alınması ve tesisat sistemlerinin yapıya entegrasyonu gibi

uygulamaların yapıldığı, kullanıcıların onarım olarak nitelendirdiği çalışmalarda özgün malzemenin temin edilmesinde sıkıntı çekildiği, özgün malzemenin bulunamaması ya da ekonomik olmaması gibi nedenler ile konutta malzeme değişikliğine gidildiği tespit edilmiştir.

Görüşme kapsamında kullanıcıların kendi eliyle yapılan uygulamaların kendileri tarafından kısmen yeterli bulunduğu, kullanıcıların konutlarının yapı eleman ve malzemelerinin zaman içinde fiziksel olarak yıpranmasından, ıslak hacimlerin konut içinde yer almamasından, konutlarında su, elektrik ve ısıtma tesisatının yetersiz olmasından rahatsızlık duydukları saptanmıştır. Kullanıcıların konutlarında rahatsızlık duydukları konuların düzeltilmesine ilişkin olarak kapsamlı onarım yapmayı ve konutlarını değiştirmeyi istedikleri, kullanıcıların istedikleri kapsamlı onarım ve değişiklik için gereken finansmanı karşılayamamaktan ve istedikleri fiziksel düzenlemenin yapılması konusunda yasal kısıtlamalar ile karşılaşmaktan rahatsızlık duydukları görülmüştür. Kullanıcıların büyük çoğunluğunun geleneksel konutların korunması gerektiğine inandıkları, ancak kendi konutlarının koruma altında olmasından rahatsızlık duydukları saptanmıştır (Perker 2010).

Sonuç

Araştırma kapsamında yapılan incelemeler, makalenin kavramsal çerçeve bölümünde ele alınan geleneksel konut koruma konusundaki ulusal sosyokültürel koşulların Bursa geleneksel konutlarının kullanıcıları açısından da geçerli olduğunu göstermiştir.

Türkiye'nin 1950'lerde sanayi toplumu olma yoluna girmesi, günümüzde bir sanayi kenti olarak anılan Bursa'yı oldukça fazla etkilenmiştir. Sanayileşme ve bağlı olarak gelişen kentleşme diğer sanayi kentlerine benzer şekilde Bursa'da da özellikle mevcut yapılaşma üzerinde önemli bir baskı unsuru oluşturmuştur. Bir yandan sözü edilen baskıdan geleneksel konut alanları etkilenirken diğer yandan sanayileşme ve kentleşmenin getirdiği sosyal değişim geleneksel konut kullanıcılarının yaşamlarını önemli ölçüde etkilemiştir.

Sanayileşme, geleneksel geniş ailelerin genç üyelerinin kentlere öncelikle çalışmaya, ardından da yaşamaya gitme eğilimlerinin oluşmasına

neden olmuş, geleneksel geniş ailenin çözülmesini ve yerini ağırlıklı olarak çekirdek aile yaşamına bırakmasını beraberinde getirmiştir. Kente yerleşemeyen ve çekirdek aileye özgü yaşam biçimini kırsal yerleşmedeki geleneksel konutta sürdürme eğilimi gösteren sosyal yapı ise geleneksel konutların kullanım biçimlerinin, bir başka değişle plan şemalarının değişmesine neden olmaktadır. Benzer durum kentsel alanda yer alan geleneksel konutlar için de söz konusudur. Geleneksel konutların plan şemalarındaki değişimler kullanıcılar tarafından, kendi gereksinim ve isteklerine göre yapıldığında ise bu değişim geleneksel konutlardaki bozulmanın bir türü olarak nitelendirilebilmektedir. Araştırma kapsamında yapılan incelemeler geleneksel geniş aile düzenine göre inşa edilmiş olan geleneksel konutun plan şemasında birden fazla ailenin ayrı ayrı yaşamasına olanak sağlayacak türden bölüntüler oluştuğunu, geleneksel konutun birden fazla konuta bölündüğünü göstermektedir. Ayrıca 1950 sonrası dönemde toplum içinde giderek yaygınlaşan apartmanda yaşama isteği ve yaşamsal gereksinimlerin gerçekleştirilmesinde meydana gelen değişimler (yemek yeme, oturma, uyuma eylemleri için özelleşmiş mekân arayışları) geleneksel konutun plan düzenini değiştirmiştir. Geleneksel konutların özgün ıslak hacim düzenleri de günümüz anlayışından oldukça uzak olduğundan kullanıcının bu mekânlarda yeni düzenlemelere gitme eğilimleri de artmıştır. Plan şemalarında meydana gelen değişimlerin ise konut cephesine doğrudan yansıdığı görülmektedir. Bir konutun birden fazla konuta bölünmesi nedeniyle yapı cephesinde yerini alan yeni giriş kapıları bu durumun en belirgin örneğidir.

Araştırma kapsamında yapılan incelemeler, sosyal değişmeye bağlı olarak gereksinim ve istekleri farklılaşan geleneksel konut kullanıcılarının bir yandan geleneksel yaşam biçimini sürdürme eğiliminde olduklarını da göstermiştir. Hem yeni sosyal yaşama ve teknolojiye uyum sağlama hem de geleneksel alışkanlıkları sürdürme eğilimi ikili bir durum oluşturmakta, geleneksel konutun fiziksel yapısı oluşan ikili durumdan olumsuz etkilenmektedir.

Sonuç olarak; geleneksel konutların korunarak yaşatılması ve geleceğe aktarılması ancak içle-

rindeki yaşantının devamlılığı ile mümkün olacaktır. Geleneksel konutlardaki yaşantının devamlılığı için öncelikle kullanıcının güncel gereksinim ve isteklerinin karşılanması gerekmektedir. Ancak bunu yaparken koruma / kullanma dengesi doğru kurulmalı, sorumluluk kullanıcılara bırakılmamalıdır. Diğer taraftan kullanıcının koruma konusunda bilinçlendirilmesi büyük önem taşımakta, fiziksel çevre korumanın koruma bilinci geliştirme ile paralel olarak gerçekleştirilmesi sağlanmalıdır.

Kaynaklar

- ARABACIOĞLU, F.P., I. AYDEMİR. 2007. Tarihi Çevrelerde Yeniden Değerlendirme Kavramı. Megaron. YTÜ Mimarlık Fakültesi E – Dergisi. Cilt 2. Sayı 4. s. 204 - 212.
- DALKILIÇ, N. 2008. Geleneksel Konutlarda Kullanıcı – Mekân İlişkisi: Midyat Örneği. Uludağ Üniversitesi Mühendislik – Mimarlık Fakültesi Dergisi. Cilt 13. Sayı 1. s. 17 – 33.
- İPEKOĞLU, B., H. BÖKE. 2002. Türkiye’de Tarihi Yapılarda Malzeme Koruma Sorunları. 1. Ulusal Yapı Malzemesi Kongresi ve Sergisi Bildirileri. Cilt 2. S. 606 – 617.
- MAZI, F. 2009. Tarihi Çevrenin Korunmasında Sosyo –Ekonomik Faktörlerin Etkisi. Mevzuat Dergisi. Yıl 11. Sayı 138. <http://www.mevzuatdergisi.com/2009/06a/01.htm> (Erişim Tarihi 01 Eylül 2009).
- ÖMEROĞLU, C. 2006. Antakya Kentinin Özgünlüğü ve Günümüz Koruma Sorunlarının Antakya Kentsel Sit Alanında İrdelenmesi. Yüksek Lisans Tezi (yayınlanmamış), Gazi Üniversitesi, Ankara.
- PERKER, Z.S. 2010. Geleneksel Anadolu Konutunun Güne Uyarlanması Yapısal Bir Model. Doktora Tezi (yayınlanmamış), Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- UĞUR, H., C. GİRİTLİOĞLU. 2006. Geleneksel Şehirsiz Dokular ve Kullanıcı Özellikleri. İTÜ Dergisi / A – Mimarlık, Planlama, Tasarım. Cilt 5. Sayı 1. s.29 -34.